

VOORBEREID OP HET STERVEN

Vrije Evangelische Gemeente Oldebroek

Vrije Evangelische Gemeente Oldebroek
Zuiderzeestraatweg 226

Inleiding

U heeft een bijzonder boekje in handen. De Vrije Evangelische Gemeente Oldebroek wil leden en vrienden helpen om zich goed voor te bereiden op het sterven. In dit boekje vindt u een artikel van de Hervormde predikant René van Loon onder de naam 'Gerust sterven, gerust leven'. In dit artikel stelt hij ons tien vragen, die ons helpen om ons op het sterven voor te bereiden.

Ook hebben we in dit boekje gebruik gemaakt van een brochure van de Vrije Evangelische Gemeente Hilversum. Een praktische vragenlijst die uw familieleden houvast kan bieden als u komt te overlijden. Zowel het artikel van ds. van Loon als de brochure van Hilversum zijn met toestemming overgenomen.

Het zal niet makkelijk voor u zijn om bezig te zijn met zaken die te maken hebben met de dood, zeker niet als het uzelf betreft. Toch hopen we dat dit boekje u stimuleert om over deze moeilijke dingen na te denken en met uw kinderen of directe verwanten te praten over onderwerpen die we doorgaans uit de weg gaan.

Maar we hopen nog meer dat u zich het eigendom weet van Jezus Christus, onze enige hoop in leven en sterven, en dat er bij uw uitvaart gezegd mag worden dat u **thuis** bent bij uw Hemelse Vader.

Ds. Kasper Kruithof
Br. Peter Hartkamp
September 2010

Gerust sterven, gerust leven

Soms betrap ik mezelf op een vreemde gedachte. Als ik mijn straat in fiets, denk ik wel eens: 'vanavond kan daar voor mijn huis de auto van de begrafenisondernemer staan.'

Bij nader inzien is die gedachte eigenlijk helemaal niet zo vreemd. Vreemder is dat we ons nauwelijks met de dood lijken bezig te houden. Wie in de kracht van zijn leven is en met zijn eigen familieleden eens rustig wil praten over zijn eigen overlijden, krijgt vragende blikken. Als christenen zouden we dat juist heel eerlijk onder ogen moeten kunnen zien. Niet voorbereid zijn op de dood is één van de grootste fouten in het leven. Als pastor krijg ik regelmatig te maken met de tragische gevolgen daarvan. Gevolgen op allerlei niveaus: van het allerbelangrijkste, ons eeuwig welzijn, tot het praktische niveau van alledaagse dingen waar nabestaanden tegenaan lopen. In dit artikel wil ik tien vragen voorleggen over de voorbereiding op de dood. Zelfs wie er niet over wil of kan praten, kan zich op verschillende manieren voorbereiden. En wie dat doet, zal het merken: als je gerust kunt sterven, kun je ook pas echt gerust leven!

1. Bent u verzoend met God?

Verreweg de allerbelangrijkste vraag betreft onze verhouding tot God. Na onze dood zullen we voor Hem staan. Zijn we met Hem verzoend? Je kunt deze vraag voor je uit schuiven of wegdeneren. In je hart kun je erop vertrouwen dat je toch altijd je best hebt gedaan en dat je voor iedereen klaar stond. Het verbaast mij altijd hoeveel mensen daarbij uitkomen. Als pastor moet ik bijna altijd zelf de naam van Jezus aandragen. Terwijl ik week in week uit verkondig dat er alleen door Hem eeuwig leven is! Vrede met God heeft alles te maken met schuldbelijdenis. Er kunnen onbeleden zonden zijn, dingen uit het verleden die nog altijd een barrière vormen tussen God en ons. Waar het op aankomt, is dat we volkomen eerlijk worden tegenover God.

Naast alles wat aan de orde is gekomen kan het toch zijn dat u iets hebt gemist. Wanneer u nog persoonlijke wensen hebt, noteer ze hieronder:

Na de begrafenis wordt er vaak nogmaals gelegenheid gegeven om de familie te condoleren. Het is mogelijk om hierbij een kopje koffie aan te bieden.

Wanneer er familie van buiten komt is het misschien wenselijk een koffietafel of broodmaaltijd aan te bieden na afloop van de plechtigheid. Dit kan – in overleg met de koster - in de zaal van de kerk plaatsvinden.

Nog een paar zaken zijn van belang:

1. Maak een lijst van abonnementen op tijdschriften enz. die na uw overlijden moeten worden opgezegd. Dat scheelt een heleboel zoekwerk voor uw nabestaanden.
2. Bent u alleenstaand en hebt u een huisdier, dan is het verstandig tijdig te regelen waar het dier kan worden ondergebracht.
3. In Nederland zien we dat steeds meer mensen organen willen afstaan als donor. Dit is een hele persoonlijke zaak waarvoor u zelf een beslissing moet nemen.
4. Zorg dat een familielid of bekende weet waar u deze brochure hebt opgeborgen.

Aantekening 13

- Ik heb **wel/geen** testament
- Het testament is opgesteld door notaris:
.....
- Ik heb afgesproken dat mijn huisdier gaat naar:
.....
- Ik heb wel/geen donorcodicil

Veel mensen zijn enorm geholpen door het hardop belijden van hun zonde, in aanwezigheid van iemand anders. Samen kun je bidden om vergeving en staan op de beloften uit Gods Woord (1 Joh.1:9).

2. Zitten er dingen in relaties met anderen?

Niet alleen de relatie met God is van levensbelang, ook de relatie met anderen. Verzoening met God is onlosmakelijk verbonden met verzoening in de relatie met mensen (Matt.6:14,15). Dat geldt zowel voor het geven van vergeving als het vragen om vergeving. Stel dat je een ander bedrogen hebt, die daarvan niets afweet. Je vraagt God om vergeving, maar de ander niet. 'Wat niet weet, wat niet deert', denk je bij jezelf. En je eigen geweten is gesust doordat je God om vergeving hebt gevraagd. Zo werkt het natuurlijk niet. Veel mensen laten conflicten voortsudderen. En opeens, onverwacht, kan de dood tussenbeide komen. Als er iets zit tussen een ander en jezelf, wacht dan geen moment, maar maak het goed! Laat de dood u niet verrassen.

3. Weet de ander hoeveel u van hem of haar houdt?

Vlak voordat de Twin Towers instortten, belden veel mensen vanuit die torens naar familieleden om te zeggen hoeveel ze van hen hielden. Met de dood voor ogen wil je graag dat de ander het voor altijd weet: 'Ik houd zoveel van je!' Maar we krijgen niet allemaal de kans om dat te zeggen voor we sterven. Bovendien, waarom zouden we het daarop laten aankomen? We zijn soms wel erg bang om gewoon te zeggen hoezeer we de ander waarderen. Als de ander veel voor u betekent, zeg het gerust! Het zal u allebei goed doen!

4. Weet uw omgeving wat u gelooft?

'Pa geloofde wel, maar ja, hij was niet zo'n prater. Hoe hij dat beleefde, nee, dat hield hij voor zichzelf. Een lievelingslied? Nou dat weten we eigenlijk

niet...' Bij de voorbereiding van een begrafenis wordt dit heel vaak gezegd. Wat jammer, wat een gemiste kans! Het is belangrijk om ons te uiten op het gebied van geloof, ook al is het misschien onbeholpen en voorzichtig. Soms merk je tijdens een huisbezoek hoeveel dat doet met bijvoorbeeld familieleden. Willen we herinnerd worden als mensen van wie het geloofsleven één groot vraagteken was? Of willen we dat onze nabestaanden ons herinneren als mensen met een diepe liefde voor God? Wat een getuigenis kan er uitgaan van iemand die God groot maakt, met daden en met woorden!

5. Zijn de wensen rond uw uitvaart bekend?

Als militairen worden uitgezonden op een vredesmissie, zijn ze verplicht om hun laatste wensen kenbaar te maken. Wat een wijze maatregel van Defensie! Maar waarom geldt dit niet voor iedereen? Wat is het troostvol voor een familie om bij een begrafenis te weten dat de overledene graag dit Bijbelgedeelte gelezen wilde hebben. Het heeft zoveel meerwaarde als hij of zij zelf al aanwijzingen heeft gegeven.

6. Stimuleert u nabestaanden om verder te leven?

Je kunt in je leven een sfeer creëren, die het voor nabestaanden heel moeilijk maakt om vrijuit verder te leven als je er niet meer bent. Bijvoorbeeld als je erg vast zit aan je spullen. 'Ik hoop, dat als ik er niet meer ben, dit nooit zomaar wordt weggegooid.' Of je kunt, misschien onbedoeld, een claim leggen op je omgeving. 'Zul je me beloven dat, als ik er niet meer ben, je nooit....' We kunnen elkaar bewust in de vrijheid stellen: 'Als ik ooit zomaar weg zou vallen, ga dan vooral verder met het leven!'

7. Geeft u uw man of vrouw de ruimte om te hertrouwen?

Eén van de meest gevoelige onderwerpen rondom de dood is een eventueel volgend huwelijk van degene die overblijft. Wat ligt dat vaak ingewikkeld!

.....
.....

Aan het einde van de begrafenisplechtigheid kan er bij het graf een lied gezongen worden. Sommige mensen kiezen daarvoor omdat ze daarmee de Here God willen grootmaken voor wat Hij gaf in de overledene. Anderen zien het zingen als een getuigenis naar anderen of als een waardige afsluiting van een christelijke begrafenis.

Misschien hebt u ook een wens over het Bijbelgedeelte dat bij het graf gelezen kan worden. Dit gedeelte moet dan wel gaan over de realiteit van leven en dood.

Aantekening 12

Ik wil dat er **wel/niet** gezongen wordt bij mijn graf
Indien wel, dan graag het volgende lied:

.....

Bij mijn graf

Wil ik graag dat er gelezen wordt uit de Bijbel:

.....

Mag de voorganger zelf bepalen wat er gelezen wordt.

Wanneer de begrafenisplechtigheid door de voorganger wordt beëindigd, krijgen de aanwezigen meestal als eersten de gelegenheid om afscheid te nemen. De naaste familie krijgt als laatste de gelegenheid om afscheid te nemen. U kunt ook vragen aan de uitvaartleider de volgorde om te draaien, zodat de familie als eerste afscheid neemt en daarna de aanwezigen.

Wordt gereden door de uitvaartverzorgers
Wordt gedragen door de uitvaartverzorgers
Wordt gereden door mijn (klein)kinderen of familie
Wordt gedragen door mijn (klein)kinderen of familie

Ik zou het fijn vinden als de volgende familieleden dat voor mij willen doen (indien zij dat kunnen en willen)

.....
.....
.....
.....

Aantekening 10

Bij de begrafenis wens ik dat de kist in het graf:

- Daalt tot het maaiveld
- Daalt tot de helft
- Geheel daalt
- Niet daalt

Aantekening 11

Een andere goede gewoonte is dat aan het einde van de begrafenis een familielid een dankwoord spreekt aan het adres van diegenen die zorg besteed hebben aan de overledene.

Ik wil heel graag dat..... een dankwoord spreekt op mijn begrafenis. Daarbij moet hij of zij de volgende personen niet vergeten:

.....

Wat kan degene die overblijft enorme schuldgevoelens hebben naar de overledene, als hij of zij een nieuwe relatie krijgt! Daarnaast is het voor kinderen, familieleden en vrienden vaak heel moeilijk te verwerken als een weduwe of weduwnaar een nieuwe vriend of vriendin krijgt. We kunnen heel veel ruimte bieden door tegen onze eigen man of vrouw bewust uit te spreken, dat hij of zij zich vrij mag voelen om een nieuwe relatie aan te gaan. Daar praat je niet gemakkelijk over. Maar het is wel een blijk van diepe liefde en zorgzaamheid als je die ruimte bewust creëert. En als je kinderen hebt, dan helpt het heel erg als ook zij dat weten.

8. Bent u praktisch voorbereid op de dood?

Als iemand plotseling overlijdt, is dat een onvoorstelbaar grote schok voor de omgeving. Maar die schok wordt nog veel erger, als blijkt dat er in praktische zin van alles niet of slecht geregeld is. Verzekeringen bijvoorbeeld, of de regelingen rond een eigen huis. Veel echtparen hebben geen testament, terwijl ook zij door een ongeval beiden tegelijk om het leven kunnen komen. Hoe moet het dan verder met de kinderen, als die er zijn? Iedereen zou van tijd tot tijd die vraag onder ogen moeten zien: 'Wat gebeurt er als ik plotseling overlijdt?'

9. Straalt u uit dat het leven genade is?

Veel mensen voelen rond een overlijden wrok naar God toe. Vooral als het overlijden plotseling komt en zeker als het gaat om een jong iemand. Ook op dit punt moeten we ons verre houden van het beoordelen, laat staan het veroordelen van elkaar. Als mens kun je soms strijden met God. Tegelijk is het zo, dat wrok naar God toe niet helpt, en het verdriet alleen maar erger maakt. Wat is het daarom zegenrijk, als we iets van die wrok bij onze nabestaanden kunnen voorkomen. Dat kan door uit te stralen dat we het leven als een geschenk uit Gods hand ontvangen. Eigenlijk is het vreemd dat we God danken voor iedere dag die Hij geeft en vervolgens boos op Hem worden als

Hij dat leven niet meer geeft. Het is goed dat we dit aardse leven liefhebben. We hebben het van God gekregen, en we mogen het intens waarderen. Maar het is wel belangrijk dat we blijven beseffen dat elke dag genade is. En dat wij ook zelf niet kunnen overzien wat Gods bedoelingen zijn.

10. Stralen we uit dat ook de dood genade is?

de laatste vraag is misschien we de moeilijkste. Stralen we ook uit dat de dood genade is? 'Het leven is mij Christus, het sterven is voor mij winst', schrijft Paulus aan de gemeente van Filippi (1:21). Voor wie gelooft in de Here Jezus is de dood de poort naar het eeuwige leven, waar God alle tranen van de ogen afwist. Soms lijkt het wel of we dat vergeten, ook als het gaat om onze eigen dood. Natuurlijk: als we jong zijn of volop in het leven staan, zijn we ontzettend hard nodig. Maar de dood betekent niet de grote nederlaag, zoals die in sommige rouwadvertenties naar voren komt: 'Je hebt eindeloos gevochten, totdat je niet meer kon.' Eenmaal is de dood al overwonnen, toen de Here Jezus stierf aan het kruis en opstond op Paasmorgen. Wie gelooft, mag daaruit leven. En we doen er goed aan, om dat ook naar elkaar te blijven benadrukken: dit leven is goed, maar wat komt is beter!

Bezig zijn met vragen rond ons levenseinde, is dat vreemd? Ik zou eerder zeggen: het zou een prioriteit voor ons moeten zijn! Het is vreemd om niet aan de dood te denken. Want alleen wie gerust kan sterven, kan ook gerust leven!

René van Loon
Hervormd Predikant

Volgen we met eigen auto's de wagen waarin de overledene ligt of doen we dit met volgauto's?

Aantekening 7

Ik geef de voorkeur aan volgauto's

Ik geef de voorkeur aan eigen auto's

Ik vind het goed wat jullie willen

De begrafenis

Na de dienst in de kerk gaan we naar de begraafplaats. Het kan zijn dat het uw wens is, dat de begrafenis plaats vindt in besloten kring. Dan is de dienst voor belangstellenden het moment van afscheid. Geeft u aan wat uw persoonlijke wens is:

Aantekening 8

Ik wil **wel/niet** begraven worden in besloten kring.

Op de begraafplaats aangekomen zal de begrafenisstoet zich vormen om naar het graf te lopen. Wanneer we de begraafplaats opgaan dan is het mogelijk dat men de kist op een wagen zet, en wordt gereden door de uitvaartverzorging. Maar het is ook mogelijk dat eigen kinderen/kleinkinderen de kist rijden of de kist op de schouders dragen.

Aantekening 9

Ik wil heel graag dat de kist met mijn lichaam

veel of weinig mensen op de begrafenis verwacht. Als er weinig mensen zijn, zou de voorkeur misschien uit kunnen gaan naar de aula. Maar het is begrijpelijk dat u er voor kiest de dienst te houden in Gods Huis, als u daar jarenlang naar Gods Woord hebt geluisterd.

Aantekening 6

Ik wil graag dat de dienst voor mijn begrafenis wordt gehouden in de

.....

Tijdens deze dienst wil ik **wel/niet** dat een familielid iets over mijn levensloop zegt.

Het is goed elkaar er op te attenderen bij de toespraken niet tot de overledene te spreken.

De dag van de begrafenis

De dag van de begrafenis is de meest ingrijpende dag na de dag van het overlijden. Het is erg belangrijk om aan die dag veel zorg te besteden, zodat deze dag later niet als een dag van teleurstelling over een verkeerde gang van zaken in de herinnering blijft. Wanneer familie van ver moet komen, kunt u vragen of de begrafenis in de middag kan plaatsvinden. Het is verstandig om er voor te zorgen dat het thuis niet te druk is. Zorg ervoor dat alleen directe familie en intieme vrienden aanwezig zijn, zodat de begrafenis rustig kan worden voorbereid. Wanneer de overledene thuis is opgebaard, zal vertrek naar aula of kerk vanuit huis plaats vinden. Wanneer de overledene in het rouwcentrum is opgebaard, kunt u daar de directe familie en vrienden uitnodigen. Dan komt de vraag: hoe zullen we de rouwstoet samenstellen?

Sterven en dan.....

In een mensenleven is niets zo bedreigend als de dood en daarom zwijgen we er maar liever over. Toch is het niet christelijk en Bijbels om de dood en de zaken die rondom de dood spelen, te verzwijgen, want voor wie in Christus is geldt: de dood is overwonnen! (1 Kor.15:54-57)

Daarom is het voor christenen een opdracht om ook de zaken rondom het sterven en daarna goed te regelen, want ons lichaam is geen stuk vuil, maar moet gezaaid worden in de aarde opdat dit sterfelijke onsterfelijke kan aan doen. (1 Kor.15:53)

Wanneer iemand het bericht krijgt dat hij of zij een ernstige ziekte heeft waaraan hij of zij zal moeten sterven, dan is er meestal wel gelegenheid om een aantal zaken te regelen, maar wordt er dan ook wat geregeld? Soms komt de dood onverwacht, als mensen nog midden in het leven staan. Meestal is er dan niets geregeld. Juist dan is het voor de achterblijvers extra moeilijk. Want bovenop het verdriet om het soms plotselinge verlies komt dan ook nog de vraag: hoe moet of kan de begrafenis geregeld worden en hoe zou onze geliefde het gewenst hebben?

Daarom, hoe moeilijk het ook is, toch is het goed om door te lezen, om dit boekje samen te maken tot een troost voor hen die achterblijven, zodat in ieder geval rond de moeilijke zaak van de begrafenis geen vragen overblijven of men het wel goed gedaan heeft.

Juist in deze tijd is de vraag actueel: moet de overledene begraven worden of gecremeerd? Hieronder volgen de richtlijnen opgesteld door de kerkenraad van onze gemeente.

Christenen moeten er als volgelingen van Christus op gewezen worden dat begraven de Bijbelse manier van lijkbezorging is. Crematie getuigt ten diepste van een niet Bijbelse visie op de dood en het is dan ook te verklaren dat crematie afneemt als het christendom terrein wint en toeneemt als zij terrein verliest.

De gemeente moet volop meewerken en ruimte bieden aan de uitvaartdienst en de begrafenis van haar leden. Zo blijft het getuigenis klinken van de dood als loon van de zonde, maar ook van de opstanding als hoop voor de verloren wereld.

De gemeente moet trachten haar leden te overtuigen dat begraven ver de voorkeur verdient boven crematie, maar als individuele leden toch kiezen voor crematie, zal zij niet weigeren om haar medewerking aan een uitvaartdienst te verlenen. De gemeente behoort ruimte te bieden het evangelie van Gods hoop en troost te delen met de nabestaanden.

Aan de uitvaartdienst voorafgaand aan de crematie zal de gemeente haar medewerking verlenen, maar aan de crematie zelf niet. Dat betekent dat er geen liturgische handelingen, zoals gebed en Bijbellezing, tijdens of na de crematie zullen plaatsvinden. Of de uitvaartdienst nu in het crematorium of in het kerkgebouw plaatsvindt, maakt geen verschil. De uitvaartdienst vindt bij voorkeur op een andere plaats dan het crematorium plaats. Mocht de uitvaartdienst toch in het crematorium plaatsvinden, dan zal de dienst duidelijk worden gescheiden en onderscheiden van de crematie zelf. Bij een eventuele broodmaaltijd na de begrafenis- en/of crematieplechtigheid kan de voorganger of ouderling een gebed uitspreken.

De wensen van de overledene en/of de nabestaanden kunnen zowel tijdens de uitvaartdienst en de begrafenisplechtigheid als tijdens de uitvaartdienst

Aantekening 4

Ik wil dat de dienst bij mijn begrafenis genoemd wordt:

.....

Wanneer de voorganger met de nabestaanden de dienst bij de begrafenis moet gaan invullen, dan is het altijd fijn om te weten wat de overledene gewenst zou hebben. Verschillende vragen komen dan aan de orde: de tekst waarover gepreekt moet worden, de liederen, waar de dienst gehouden moet worden, toespraken enz.

Daarom is het goed om hieronder aan te geven wat uw wensen zijn.

Aantekening 5

Bij de dienst voorafgaande aan mijn begrafenis wil ik graag dat er gepreekt wordt over:

.....

Uit de volgende liederen mag een keuze gemaakt worden:

.....

.....

.....

.....

Ik wil graag dat het volgende lied wordt gespeeld/gezongen als ik de kerk/aula wordt uitgedragen.

.....

.....

De dienst voorafgaand aan de begrafenis kan gehouden worden in de kerk of in de aula van de begraafplaats. Houdt u er bij de keuze rekening mee, of u

.....
.....
.....
.....

Het opbaren

De overledene kan zowel thuis als in het uitvaartcentrum worden opgebaard. Uitvaartverzorgers beschikken over ruimten waar de overledene kan worden opgebaard en over ontvangstruimten waar de familie naar de overledene kan komen kijken tot de dag van de begrafenis.

Wanneer u uw geliefde thuis opbaart, kunt u ieder moment dat u wilt gaan kijken en dan zal het afscheid niet zo abrupt zijn, zeker in geval van een plotseling overlijden.

Aantekening 3

- Als het mogelijk is wil ik **thuis/in een rouwcentrum** opgebaard worden.

De dienst bij de begrafenis

Allereerst is er de naam die we aan de dienst geven. “Dienst van Woord en Gebed”, “Rouwdienst” of “Afscheidsdienst” zijn gebruikelijke namen. Ook wordt de dienst wel eens “Dankdienst (voor het leven)” genoemd, om hiermee de dank aan God uit te drukken voor wat Hij ons in de persoon heeft gegeven.

voorafgaand aan de crematieplechtigheid worden gehonoreerd, mits zij passen binnen de identiteit van de Vrije Evangelische Gemeente. Bij wensen valt te denken aan o.a. voorgangers, toespraken, liederen en gedichten.

In geval een andere dan de eigen voorganger wordt gevraagd om de uitvaartdienst te leiden, zal in overleg met de nabestaanden worden gestreefd naar een situatie waarbij de eigen voorganger ook bepaalde liturgische handelingen tijdens de dienst en/of begrafenis voor zijn rekening neemt.

Als u meer wilt weten over wat de Bijbel over begraven en cremeren zegt, verwijzen wij u naar de studie over sterven, begraven en cremeren van ds. Kruithof. Deze kunt u op de website van de gemeente vinden (www.vegoldebroek.nl) of anders opvragen bij de voorganger of de secretaris van de gemeente.

De eerste zaken die geregeld moeten worden

Wanneer iemand overlijdt moet er natuurlijk eerst een dokter geroepen worden die de verklaring moet afgeven van een natuurlijke dood. Daarna moet er een uitvaartverzorger worden gebeld die alle zaken rond de begrafenis voor ons regelt. Soms schrikken we zo van het bericht van het overlijden, dat we niet weten wat we moeten doen. Het beste is om (na uw kinderen en directe verwanten) uw voorganger te bellen. Hij kan u helpen en adviseren. De uitvaartverzorger zal alle officiële zaken voor u regelen. Wel is het belangrijk dat u het trouwboekje bij de hand hebt wanneer de overledene gehuwd is (geweest).

Een gevoelig punt, maar toch wel belangrijk, is de kleding waarin de overledene begraven moet worden. Wanneer u dat wilt, kunt u hieronder uw

voorkeur aangeven. Het is ook mogelijk om zelf te helpen bij het verzorgen van de overledene.

Aantekening 1

- Wanneer ik overlijd dan wens ik dat mijn begrafenis geregeld wordt door: *(naam van de uitvaartverzorger)*
.....
- Ik zou graag begraven willen worden in de volgende kleding:
.....

Een van de vragen die de uitvaartverzorger zal stellen is: waar wenst u dat de overledene begraven wordt?

Verder zal hij u vragen wat voor soort graf u wilt, zoals een algemeen graf of een familiegraf. Omdat de gebruiken rondom het graf per gemeente kunnen verschillen, verwijzen wij u voor meer informatie naar uw burgerlijke gemeente.

De rouwkaart

Wanneer de uitvaartverzorger komt dan zal hij de familie willen helpen de rouwkaart op te stellen. Hij zal dit correct doen, maar hij kent u niet persoonlijk. Daarom is het goed om zelf aan te geven hoe u de rouwcirculaire wilt hebben. U helpt uw nabestaanden daarmee en zij weten dan ook, dat zij uw wensen uitvoeren. Het is ook goed om na te denken over het condoleren en afscheid nemen. Wilt u dat de kist open is of hebt u liever dat de kist dicht is en dat er bijvoorbeeld een mooie foto op de kist wordt gezet?

Aantekening 2

- Als tekst uit de Bijbel, gedicht of lied, wil ik boven de rouwkaart:
.....
.....
.....
- Als mededeling van mijn overlijden wil ik de volgende tekst:
.....
.....
.....
.....
- Daaronder wil ik de namen van:
.....
.....
.....
.....
- Ik wil **wel/geen** condoleanceavond vóór mijn begrafenis.
- Ik wil **wel/geen** condoleren na mijn begrafenis.
- Ik wil **wel/geen** bloemen bij mijn begrafenis.
- Ik wil **wel/geen** toespraken op mijn begrafenis.
- Ik wil **wel/niet** dat anderen dan mijn familie afscheid kunnen nemen wanneer ik opgebaard ben.
- Ik wil **wel/niet** een rouwadvertentie in
.....
- Ik denk rouwcirculaires nodig te hebben
- Ik wil verder *(ruimte voor persoonlijke wensen)*